

“ KILOMETRO ZEROKO BIOLIN BIKAINIK EZIN DA EGIN ”

3D inprimagailuen garaian, Patxi Atozki Iruñeko luthierrak jarraitzen du palo santo zuhaitzen egurrez, Dolomitetako egurrez, erretxina egosiaz eta Mongoliako zaldi-zurdez biolinak egiten, Stradivarius erara. Zerbaitengatik izanen da.

 REYES ILINTXETA
 DANI BLANCO

Nola iritsi zinen luthierra izatera?

Kontserbatorioan biola ikasi nuen. Horrekin batera irakasle ikasketak egin nituen eta maisu aritu nintzen, baina neure burua ez nuen ikusten eskolan betiko. Garai hartan Iruñeko Javier Fernández tailugilearekin hasi nintzen zura eskuz lantzen; artisau lana eta musika nire zaletasun handiak izan direlako betidanik.

Eskolak ematen lau urte neramatzala, kasualitatez jakin nuen Bilboko Juan Crisóstomo de Arriaga kontserbatorioan luthier ikasketak eskaintzen hasiak zirela. Gainera, Fernando Lakunza, Kale Nagusiko Haizea dendakoak, esan zidan aukera polita izan zitekeela niretzat, hemen Iruñean halako profesionalik ez zegoelako. Nire bi pasioak bat egiteko aukera ikusi nuen. Bera, dena utzita, hara joan nintzen. Izugarri ikasi nuen, besteak beste, Jesús Alonso Moral akustika doktorea zenarekin. Bera

akustikaren fisikan eta biolinaren akustikaren inguruan aditu handia zen nazioartean eta Stockholmeko Teknologia Errege Institutuan egin zuen doktoregoa.

Bilbon hiru urte egin ondoren, 1991n Italiara joan nintzen, Cremonara, [Antonio] Stradivariren herrira, hain zuzen ere. Gaur egun han oso luthier onak daude eta haietako bat, Pierangelo Balzarini, Bilbora etorri zen ikastaro bat ematera. Berak gonbidatu ninduen hara joatera eta urtebeterako joan nintzen Cremonara eraikuntza-tekniketan eta bernizatuan sakondu nahian. Ondoren, Iruñera itzulitakoan, tailerra zabaldu nuen

Hiriaren bihotzean, ezta?

Bai. 1992an ekin nion lanari, Jarauta kaleko pisu txiki batean. Handik bi urtera, Gazteluko Plazara aldatu nintzen, eta han aritu naiz gaur egunera arte.

2010eko abenduan, lantoki berria zabaldu nuen, Kale Berrian, bezeroei zerbitzurik onena eskaintzeko.

Lantoki berria irisgarriagoa da, eta badago autoz ailegatzetik ateraino bertaraino. Handiagoa denez, lana hobeki antolatuta dago: denda, tailerra eta biltegia. Aukera ematen dit, gainera, instrumentu gehiago eta handiagoak erakusteko: biolontxeloak eta haien zorroak, esaterako. Lekua handiagoa denez, produktuak ederki daude ikusgai eta eroso-eroso probatzeko parada ere badago.

Lan handia izaten duzu?

Garairen arabera. Ikasturte hasieran lan handia izaten dut ikasle askok haien tresnak eskoletarako prestatu nahi dituztelako. Halako sasoietan tresna berriak egiteari uzten diot eta bete-betean aritzen naiz konponketetan.

Zer musika tresnekin egiten duzu lan?

Hemen adituak gara instrumentu arku-dunen eta atal osagarrien salmentan, baita biolinak, biolak, biolontxeloak eta kontrabaxuak konpontzeko lanetan ere.

Beraz, arku-instrumentuekin egiten dut lan. Hariari bibrarazteko, arku ize-neko tresna erabiltzen dutenak dira. Nagusiak dira, batetik, antzinako biolaren familiakoak (viola da gamba, viola da braccio, viola d'amore...), eta bestetik, biolin modernoaren familiakoak (biolina, biola, biolontxelo eta kontrabaxua). Orain, adibidez, viola da gamba soprano bat egiten ari naiz, biolarik txikiena.

Tresna berriak enkarguz egiten dituzu?

Normalean bai. Beste batzuetan, aldiz, lehenbizi tresna egiten dut eta gero halakorik erosteko interesa izan dezaketen musikariei erakusten diet, ea gustuko duten. Eztia muturrean jartzen diet.

Batzuetan berriak egin eta askotan zaharrak konpondu. Biolinen sendagilea zara zu?

Bai, sendagilea eta zirujaua. Batzuetan biolinaren arima pixka bat ukitzea aski da soinua erabat aldatzeko.

Arima?

Bai. Biolinean eta kideko hari-instrumentuetan, taula harmonikoa eta beheko azala elkartzen dituen zurezko piezari arima esaten zaio. Zubiaren behealdeko oinetik gertu ezartzen da eta harien tentsioari eusten dio, bibratzioak instrumentuaren gorputz osora transmitituz. Pieza hori presioan sartuta dago, baina mugi daiteke eta bere kokapenaren arabera soinu bat edo bestea ateratzen du biolinak.

Eta zubia zer da?

Sokak igurtzitakoan sortzen den bibratzioa kutxara pasatzen duen egurrezko pieza da. Kutxa soinua handitzen duen anplifikadorea da, azken finean. Zubiak indar handia egiten du eta batzuetan hori mugitzean arima eror daiteke.

Tresna guztiak desberdinak dira?

Kutxak eta zubiak egiterakoan eboluzio handia izan da eta egiteko modua bateratzen joan da. Hasieran, XVI. mendean, biolin eredu desberdinak zeuden, baina instrumentu arku-dunen eskulangintzak Cremonako eskolaren eskutik jo zuen goia XVIII. mendean eta luthierrok, orduz geroztik, maisu handiek lortu zuten doinura eta egiteko molde hartara hurbiltzen saiatzen gara. Asmo hori gogoan, oihan berberetako zura erabiltzen dugu, lehortze onenarekin eta ezaugarri akustiko hoberenekin.

Zein langai erabiltzen dituzu?

Soinua formen eta materialen arabera aldatzen da. Biolinak egiteko modua oso zehaztuta dago, baina ez da gauza bera gertatzen beste tresnekin. Biolak egiterakoan ez dago eredu bakarra eta zubi mota asko erabiltzen dira, adibidez. Orain egiten ari naizen pieza honetarako Balkanetako astigarrez egindako zubia lantzen ari naiz. Han baldintza oso onak dituzte musika-tresnak egiteko egurra lortzeko. Guk oso egur trinkoa behar dugu eta han duten klima hotzarengatik zuhaitzak oso motel hazten dira.

Beraz, pinuz edo eukalipto ezin dira halako piezak egin?

Ez, baina goiko tapakia bai. Biolin tapakiak izeiez egiten dira, Alpeetako edo Dolomitetako izeiez. Stradivarik eta bere garaiko luthierrek ere handik eramaten zuten egurra. Hemengo izeiek, Pirinioetakoek, ez dute horretarako balio.

Patxi Atozki Zubeldia

1963, IRUÑEA

Arkuak zerekin egiten dituzu?

Arkuetarako egurra Pernambucotik, Brasildik, ekartzen dugu eta hariak, al-diz, Mongoliatik. Mongoliako zaldien buztaneko zurdak dira.

Gaur egun zaldiak propio hazten dituzte horretarako. Enpresa europar batzuek garbitu, moztu eta komertzializatzen dituzte. Arkuaren zurdak normalean urtean behin aldatu behar dira, denborarekin haien propietateak galitzen dituztelako.

Garestia da arkuari hariak aldatzea?

Arku baterako sei gramo ile erabiltzen dira eta zurda kilo laurdena guri 300 euroan ateratzen zaigu.

Angulak Eguberrietan baino gehiago...
Bai ba!

Nola eskuratzen dituzue material hauek guztiak?

Orain saltzaileak askotan etortzen dira egurra eskaintzera tailerrera. Horrez gain, mundu osoko hornitzaile orokorrak interneten aurkituko dituzu arazorik gabe. Frantzian, adibidez, badira bi enpresa ia mundu osoan zubiak erdi eginak saltzen dituenak, gero nahi bezala bukatzeko.

Zubien bukaerako dekorazioa eta diseinua zuk zeuk erabakitzen dituzu?

Normalean musika-tresnen museoetan

dauden antzinako ereduak kopiatzen ditugu edo haietan oinarritzen gara.

Kilometro zero langairik ez duzu erabiltzen?

Ezpela bai. Tresnetako zenbait atalek egur oso gogorra eskatzen dute eta horretarako erabiltzen dira ebanoa, palo santo eta espela. Hemengo espela, Pirinioetakoa, oso ona da. Giltzak egiteko bikaina. Mendian hartzen ditut espel adarrak, uzten ditut idortzen hainbat urtetan eta tornuarekin ematen diet forma. Beti egur zaharra erabili behar da, egur berria mugitzen da eta arazoak ematen ditu.

Biolinaren tapakiak izeiez egiten dira, Alpeetako edo Dolomitako izeiez. Stradivari eta bere garaiko luthierrek ere handik eramaten zuten egurra. Arkuetarako egurra Pernambucotik, Brasildik, ekartzen dugu eta hariak Mongoliatik

Bestalde, Ultzamako behorren ileak ere erabili izan ditut arkuak egiteko, baina ez biolinetarako, oso lodiak direlako. Javier Collinaren kontrabaxuaren arkuari jarri nizkion proba egitearren eta funtzionatu zuen. Ile ilun eta gogorak behar dira horietarako eta hemengo zaldi-zurdek balio dute. Argi dago kilometro zero biolin bikainik ezin dela egin.

Eta bernizak nola eskuratzen dituzue?

Geuk prestatzen ditugu. Badira bernizatze modu asko: alkoholarekin, olioarekin... Zuhaitzetako erretxina hartu eta egosi egiten dugu, gero olioarekin nahasteko. Soinurako oso garran-

Luthierra, artisaua eta musikaria. Irakasle izan ondoren, luthier ikasketak egiteari lotu zitzaion Bilboko Juan Crisóstomo de Arriaga kontserbatorioan. Ondoren, Cremona (Italia) Stradivariaren herrira, joan zen eraikuntza teknikan eta bernizatuan sakondu nahian. 1992an, tailerra Iruñean ezarri zuen, eta harez geroztik, hari-kuartetoa eskuz zaharberritzeari eta egiteari emana bizi da. 1993an, Pablo Sarasate nazioarteko lehen biolin lehiaketaren karira, Sarasateren beraren Villaume biolina doitzeko aukera izan zuen.

MARCOS
okindegia

**Benetako
antzinako ogia**

© 943 450 966
Ubarburu pasealekua, 113
Astigarraga (Gipuzkoa)

DATU PERTSONALEN BABESA

EUROPAKO ARAUTEGI BERRIA
Zure enpresa egokitzen
lagunduko dizugu

SIGACUS

© 943 453 588 · www.sigacus.com

mitxelena
NEURRI HANDIKO MEKANIZAZIOA

EZIAGO POLIGONOA, 21
HERNANI

info@talleresmitxelena.com
www.talleresmitxelena.com

tzitsua da bernizak malgutasuna izatea bibrazioari bidea emateko. Normalean Uztarrozen, emaztearen herrian, egiten dut lan hori, tailerrean ezin delako. Udan herrian egoten garela aprobetxatuz, urte osorako bernizak prestatzen ditut. Gero koloreak nahasten ditugu nahi bezala, baina beti Stradivariusen ereduari jarraikiz.

baina kalitaterik gabeak. Tresna berriak besterik egiten ez dituzten luthierrek, agian urtean lau edo sei pieza egiten dituzte. Hor neurtu daiteke zenbat lan ordu behar diren tresna bakoitza egiteko.

Zure ebakuntza mahaitik Sarasateren biolin bat pasa zen, ezta?

**Sarasateren biolinak
armairu baten barruan
zeramatzan 80 urte baino
gehiago eta tresna jotzen ez
bada lokartu egiten da. Orain
beira-arasa batean dago,
baina nire ustez hobe lukete
berriro erabiltzea, ez
lokartzeko**

Bai. 1993an Jean Baptiste Vuillaumek XIX. mendean Sarasaterentzat egin zuen biolina ekarri zidaten konpontzera. Nahiko ongi zegoen, baina giltzak egokitu behar izan nizkion eta arima ere nahiko eroria zuen. Biolin hori Udalarena da eta Sarasateren lehia-

ketan Ruggiero Ricci biolin jotzaile handiak eman behar zuen azken emanaldirako doitzeko ekarri zidaten. Armairu baten barruan zeramatzan 80 urte baino gehiago eta tresna bat jotzen ez bada lokartu egiten da. Orain beira-arasa batean dago, baina nire ustez hobe lukete berriro erabiltzea, ez lokartzeko.

Hemen, oro har, berrikuntza gutxi, beraz?

Bai, hala da. Saiatzen gara ahalik eta hobe biekien imitatzen Cremonan Stradivari, Amatik, Guarnerik... bere garaian egiten zutena. Konpetentzia handia zegoen haien artean eta izugarri garatu zen teknika. Gaur egun Europan tradizio handia dago eta toki guztietan daude orain egile bikainak.

Zure bezeroak nongoak dira?

Hemengoak, Euskal Herrikoak eta kanpoko batzuk ere bai. Aragoitik eta Errioxatik, esate baterako, etorri ohi dira.

Zenbat balio du biolin berri batek?

Eskuz egindako baten prezioa 6.000 eta 15.000 euro artean dago. Fabrikan eginak eta guk bukatutakoak 3.000 euro inguru balio ditzake; fabrikan eginak eta jotzen hasteko balio duenak, 300 euro inguruan. Merkeagoak ere badira, noski,

Zure irudikoz ofizio hau behar bezala baloratua dago?

Bai. Artisau lana asko baloratzen da, batez ere musikari profesionalen artean. Haien musika-tresna ofizioaren ardatza da beraientzat. ●